

FİNANSAL MUHASEBE

MUHASEBE: Mali nitelikteki olayları ve işlemleri para ile ifade edilmiş şekilde kaydetme, sınıflandırma, özetleyerek rapor etme ve sonuçları yorumlama bilim ve sanatıdır.

TEK DÜZEN HESAP PLANI KAPSAMI:

Tek Düzen Hesap Planı kapsamına *bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişiler* girmektedir. Ancak bilanço esasına göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibariyle farklı muhasebe tekniğini kullanmak durumunda bulunan;

- a) Banka ve Sigorta Şirketleri,
- b) Özel Finans Kurumları,
- c) Finansal Kiralama Şirketleri (faktoring vb. alanlarda faaliyet gösterenler dahil)
- d) Menkul Kıymet Yatırım Fonları, Aracı Kurumlar ve Yatırım Ortaklıkları,

belirlenen “Muhasebenin Temel Kavramlarına, “Muhasebe Politikalarının Açıklanmasına ve “Mali Tablolar İlkeleri”ne uymaları kaydıyla 1 Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliğinin diğer mecburiyetlerini yerine getirmekle yükümlü değildirlir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler ise sadece belirlenen “Muhasebenin Temel Kavramları”na uymakla yükümlüdürler.

MALİ TABLOLAR:

Belli bir süre içinde oluşan mali nitelikteki olayların, işletmenin varlık ve kaynak unsurlarında yarattığı değişimlerin özetlendiği formlara MALİ TABLO denir.

Temel Mali Tablolar

- 1- Bilanço
- 2- Gelir Tablosu

Ek Mali Tablolar

- 1- Satışların Maliyeti Tablosu
- 2- Fon Akım Tabloları
- 3- Nakit Akım Tablosu
- 4- Kar Dağıtım Tablosu
- 5- Özkaynaklar Değişim Tablosu

BİLANÇO: Bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren tablodur. Bilanço iki taraftan oluşmaktadır. Sol tarafa **aktif**, sağ tarafa da **pasif** denilmektedir. Aktifte işletmenin varlıkları, Pasifte ise işletmenin kaynakları yer alır.

Bilançonun aktifinde yer alan varlıklar, paraya dönüşme hızlarına göre en çok likitten en az likit değere doğru; pasifinde yer alan kaynaklar ise en kısa vadeli kaynaktan en uzun vadeli kaynağa doğru sıralanırlar.

Aktif (Varlıklar)	BİLANÇO	Pasif (Kaynaklar)
I. DÖNEN VARLIKLAR		III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
II. DURAN VARLIKLAR		IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
		V. ÖZKAYNAKLAR

$$\text{VARLIKLAR} = \text{BORÇLAR} + \text{ÖZSERMAYE}$$

BİLANÇO HESAPLARI:

1 DÖNEN VARLIKLAR

- 10 HAZIR DEĞERLER
- 11 MENKUL KIYMETLER
- 12 TİCARİ ALACAKLAR
- 13 DİĞER ALACAKLAR
- 15 STOKLAR
- 17 YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ
- 18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
- 19 DİĞER DÖNEN VARLIKLAR

2 DURAN VARLIKLAR

- 22 TİCARİ ALACAKLAR
- 23 DİĞER ALACAKLAR
- 24 MALİ DURAN VARLIKLAR
- 25 MADDİ DURAN VARLIKLAR
- 26 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
- 27 ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR
- 28 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
- 29 DİĞER DURAN VARLIKLAR

3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

- 30 MALİ BORÇLAR
- 32 TİCARİ BORÇLAR
- 33 DİĞER BORÇLAR
- 34 ALINAN AVANSLAR
- 36 ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
- 37 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
- 38 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
- 39 DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

4 UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

- 40 MALİ BORÇLAR
- 42 TİCARİ BORÇLAR
- 43 DİĞER BORÇLAR
- 44 ALINAN AVANSLAR
- 47 BORÇ VE DİĞER KARŞILIKLARI
- 48 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
- 49 DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

5 ÖZKAYNAKLAR

- 50 ÖDENMİŞ SERMAYE
- 52 SERMAYE YEDEKLERİ
- 54 KÂR YEDEKLERİ
- 57 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI
- 58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI
- 59 DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)

TEK DÜZEN HESAP PLANI

Tek Düzen Hesap Planında hesaplar 9 ana grupta toplanmıştır.

A	{	1. Dönen Varlıklar	{	Bilanço Hesapları		
K		{			2. Duran Varlıklar	
T					{	3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
İ						4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
F						5. Özsermaye Hesapları
P	{	6. Gelir Tablosu Hesapları	{			
A		7. Maliyet Hesapları				
S		7/A Seçeneği				
İ		7/B Seçeneği				
F		8. Serbest Hesaplar				
		9. Nazım Hesaplar				

I. DÖNEN VARLIKLAR

Bu ana hesap grubu; nakit olarak elde ve bankada tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık unsurlarını kapsar.

Dönen Varlıklar;

10 HAZIR DEĞERLER

11 MENKUL KIYMETLER

12 TİCARİ ALACAKLAR

13 DİĞER ALACAKLAR

15 STOKLAR

17 YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ (Bir yıldan kısa süreli olmamasına ve dönen varlık özelliği taşımasına rağmen Tek Düzen Hesap Planında bu grupta sayılmıştır)

18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

19 DİĞER DÖNEN VARLIKLAR

şeklinde bölümlenir.

10 HAZIR DEĞERLER

Bu grup, nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevirme imkânı bulunan varlıkları (Menkul kıymetler hariç) kapsar. Bu grup aşağıdaki hesaplardan oluşur.

100 KASA

101 ALINAN ÇEKLER

102 BANKALAR

103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER

100 Kasa Hesabı

Bu hesap, işletmenin elinde bulunan ulusal ve yabancı paraların TL karşılığında izlenmesi için kullanılır.

İşletmeler kendi ihtiyaçlarına göre, bu hesap aşağıdaki gibi bölümleyebilirler.

100,01 MERKEZ KASA
1001,01,01 TL KASASI
100,01,02 DÖVİZ KASASI
100,01,02,01 USD KASASI
100,02 ŞUBE KASASI gibi

Örnek: İşletme peşin bedelle 1.000-TL'ye mal satmıştır.

100 KASA	600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLANAN KDV	1.180	1.000 180
----------	--	-------	--------------

Örnek: İşletme CAN GÜNEY'den olan 700-TL tutarındaki alacağını tahsil etmiştir.

100 KASA	120 ALICILAR 120.01 CAN GÜNEY	700	700
----------	----------------------------------	-----	-----

Değerleme:

Türk parası mevcudu, itibari değer (VUK md. 284), yani paraların üzerinde yazılı olan değerler üzerinden değerlendirir. Yabancı paralar ise Türk parası karşılığı üzerinden kaydedilir ve izlenir.

Vergi Usul Kanunu (md. 280) borsada işlem gören yabancı paraların borsa rayici üzerinden, borsada işlem görmeyenlerin ise Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek kurlar üzerinden değerlendirilmesini hüküm altına almıştır. Ülkemizde henüz resmi bir döviz borsası bulunmadığından tüm döviz değerlendirme kurlarını Maliye Bakanlığı tespit ve ilan etmektedir.

Maliye Bakanlığı her yılın sonunda, yıl sonunda yapılacak değerlemeye esas alınacak döviz kurlarını genel tebliğlerle yayınlamaktadır. 31.12 itibariyle değerlendirme yapacak olanların işlemlerinde bu kurları esas almaları gerekmektedir. Dönem sonları 31.12'den başka bir tarih olan mükelleflerle, bu tarih dışındaki bir tarihte değerlendirme yapması gerekenler ise Merkez Bankası'nca o gün için belirlenen efektif alış kurunu esas alacaklardır.

Yabancı paraların kur değerlemesi sonucu ortaya çıkacak olumlu fark ilgili aktif değerine eklenecek, karşılığında 646 no'lu hesaba gelir kaydı yapılacak; olumsuz fark ise ilgili aktif değerinden düşülecek, karşılığında 656 no'lu hesaba gider kaydı yapılacaktır.

Örnek: İşletme tanesini KDV hariç 500-TL'ye sattığı iki buzdolabının KDV dahil bedelini nakit olarak tahsil etmiştir. Daha sonra 1\$=1,1-TL kur üzerinden 200 dolar satın almıştır. Yıl içinde kur 1\$=1,25-TL iken bu 200 dolar satılmıştır.

100 KASA 100.01 Merkez Kasa	1.180	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLANAN KDV		1.000 180
100 KASA 100.02 Döviz Kasa	220	
100 KASA 100.01 Merkez Kasa		220
100 KASA 100.01 Merkez Kasa	250	
100 KASA 100.02 Döviz Kasa 646 KAMBIYO KARLARI		220 30

Örnek: İşletme peşin bedelle 7.000 dolara yurtdışına mal satmıştır. (1\$=1-TL). Söz konusu dolarların 3.000 dolarlık kısmı 1\$=1,1 TL’den satılmıştır. Dönem sonu değerleme kuru ise 1\$=1,25-TL’dir.

100 KASA 100.02 Döviz Kasa	7.000	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR		7.000

100 KASA 100.01 Merkez Kasa	3.300	
100 KASA 100.02 Döviz Kasa 646 KAMBIYO KARLARI		3.000 300
3.000 doların TL’ye çevrilmesi		

31.12. ...

100 KASA 100.02 Döviz Kasa	1.000	
646 KAMBIYO KARLARI		1.000
Değerleme günü kaydı (4.000 x (1,25 – 1))		

KASA NOKSANLIĞI / FAZLALIĞI

Kasa hesabında kayden görülen nakit mevcudunun gerçekte de var olup olmadığı her iş gününün sonunda kontrol edilir. Fiili sayım sonucu bulunan para esas alınarak bu tutar kasa hesabının borç kalanı ile karşılaştırılır.

Fiili sayım sonucu bulunan para, kasa hesabının borç kalanından az ise kasada eksik var demektir. Kasada eksik çıktığı zaman bu eksik geçici bir hesap olan “197–Sayım ve Tesellüm Noksanları” hesabının borç tarafına aktarılır. Eksikliğin sebebi bulunursa geçici hesap alacaklandırılarak kapatılır. Eksikliğin sebebi bulunamazsa kasa eksikliği dönem sonunda “689–Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar” hesabına borç kaydedilerek kapatılır.

Sayım sonucunda bulunan fiili kasa mevcudu, kasa hesabının borç kalanından büyük olursa kasa fazlası vardır. Kasada ortaya çıkan fazlalık “397–Sayım ve Tesellüm Fazlaları” hesabının alacak tarafında muhasebeleştirilir. Fazlalığın sebebi bulunursa sayım ve tesellüm fazlaları hesabı borçlandırılarak kapatılır.

Kasa noksanlığı Kanunen Kabul Edilmeyen Gider sayılır.

Örnek: 28 Ocak'ta yapılan kasa sayımında bulunan para miktarı 350-TL'dir. Kasa hesabının borç kalanı ise 375-TL'dir. 30 Ocak'ta farkın nedeninin bankaya yatırılan paranın hesaplara intikal ettirilmemesinden kaynaklandığı anlaşılıyor.

B	100 KASA	A	Kaydi Mevcut > Fiili Mevcut	B	100 KASA	A
375			(375) (350)	375		25
			(Kaydi mevcut fiili mevcuda uydurulur.)			
28.01.200..						
197 SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI					25	
100 KASA						25
30.01.20..						
102 BANKALAR					25	
197 SAYIM VE TESELLÜM NOKS.						25
Noksanlığın sebebi bulunamaz ise 31.12....'de yapılacak kayıt;						
31.12.20..						
689 DİĞER OLAĞANDIŞI					25	
GİDER VE ZARARLAR						
689.01 K.K.E.G.						
197 SAYIM VE TESELLÜM NOKS.						25

Eğer 25-TL'lik kasa fazlası olsaydı yapılacak kayıtlar;

B	100 KASA	A	Kaydi Mevcut < Fiili Mevcut	B	100 KASA	A
250			(250) (275)	250		
				25		
28.01.20..						
100 KASA					25	
397 SAYIM VE TES. FAZLALARI						25
Fazlalığın nedeni bulunamaz ise 31.12....'de yapılacak kayıt;						
31.12.20..						
397 SAYIM VE TES.					25	
FAZLALARI						
679 DİĞ. OLAĞANDIŞI GEL. VE K.						25

Örnek 1: Akdeniz Turizm Seyahat A.Ş 31-07-20XX tarihinde otelden ayrılan müşterisi adına konaklama hizmet bedeli olarak 5.000 \$ + % 18 KDV tutarlı fatura düzenliyor. Konaklama bedeli ve katma değer vergisi efektif USD olarak tahsil ediliyor. İşlem tarihinde kur, (1\$ = 1,50 TL)

Tahsil edilen efektifin 4.000 \$'lık kısmı 03-08-20XX tarihinde 1 \$ = 1,55 TL kuru üzerinden döviz büfesinde bozduruluyor.

Hizmet satışı nedeniyle işletmeye yabancı para girişi ve yabancı paranın bir kısmının döviz büfesine satışı aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

31/07/200X

100 KASA Hesabı	8.850	
100.02 \$ Kasası (5900*1,50=8850)		
600 Yurtiçi Satışlar		7.500
391 Hesaplanan KDV		1.350

03/08/200X

100 KASA Hesabı	6.200	
100.01 TL Kasası		
100 KASA Hesabı		6.000
100.02 \$ Kasası (4000*1,50=6000)		
646 Kambiyo Karları		200

Dönem sonunda Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile değerlendirme kurunun 1\$= 1,45 TL olarak ilan edildiğini varsaydığımızda aşağıdaki kayıt yapılarak işletmede mevcut olan yabancı para miktarının bilanço tarihindeki gerçek değeriyle raporlanması sağlanır.

31/12/2008

656 Kambiyo Zararları	95	
100 KASA Hesabı		95
100.02 \$ Kasası 1.900*(1,50-1,45 =95)		

Yabancı para giriş ve çıkış tutarlarının Türk Lirası karşılıkları muhasebe kayıtlarında yukarıdaki gibi izlenirken, yabancı para miktarları ise stok kartları veya nazım hesaplarda aşağıdaki şekilde izlenebilir.

100,02 \$ Kasası

Tarih	Açıklama	Giren			Çıkan			Kalan		
		Miktar	B.Maliyet	Tutar	Miktar	B.Maliyet	Tutar	Miktar	B.Maliyet	Tutar
31-07	Efektif alış	5,900	1,50	8,850				5,900	1,50	8,850
03-08	Efektif satışı				4,000	1,50	6,000	1,900	1,50	2,850

Tekdüzen hesap planında yapılan açıklamaya göre yurt dışına satılan mal ve hizmetlerle (İhracat) ilgili olarak dönem içinde ortaya çıkan kur farkları brüt satışlar içinde gösterilir. Bir önceki dönemde yapılan satışların cari dönemde tahsil edilmesi sırasında ortaya çıkan kur farkları ise kambiyo karları veya zararları hesabında izlenir.

101 Alınan Çekler

Bu hesap, gerçek ve tüzel kişiler tarafından işletmeye verilmiş olup, henüz tahsil için bankaya verilmemiş ve ciro edilmemiş çeklerin izlenmesini sağlar.

İşleyişi :

Alınan çeklerin yazılı değerleri ile borç, bankadan tahsil veya ciro edildiğinde alacak kaydedilir.

Örnek: İşletmenin alıcılarından Bay A, 20.05.2008’de mevcut borcuna karşılık 1 milyar TL’lik bir çek düzenliyor. Ayrıca aynı gün elindeki 5.000TL’lik çeki ciro ediyor. İşletme 1.000TL’lik çeki 25.05.2008’de bankadan tahsil ediyor. 5.000TL’lik çeki ise 26.05.2008’de tahsil edilmek üzere bankaya veriyor. Banka bu parayı 30.05.2008’de işletme hesabına intikal ettirdiğini bildiriyor.

20.05.2008		
101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler	6.000	
120 ALICILAR		6.000
25.05.2008		
100 KASA 100.01 Merkez Kasa	1.000	
101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler		1.000
26.05.2008		
101 ALINAN ÇEKLER 101.02 Tahsildeki Çekler	5.000	
101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler		5.000
30.05.2008		
102 BANKALAR 102.01 X Bankası	5.000	
101 ALINAN ÇEKLER 101.02 Tahsildeki Çekler		5.000

Değerleme:

➔ Alınan çekler Türk parası üzerinden düzenlenmişlerse itibari değerleri üzerinden değerlendirilir. Yabancı para üzerinden düzenlenen çekler ise Türk parası karşılığı ile kaydedilir ve izlenir.

➔ İşletme çeklerinin dönem sonu değerlemesinde öncelikle fiili envanter yapılır. Fiili envanterin kaydi envanterle farklılık göstermesi durumunda, karşı işletmelerle mutabakat sağlanmak kaydıyla 197 ve 397 nolu hesapları kullanarak kaydi envanter sonucu fiili envanter seviyesine getirilir.

➔ Envanter işlemleri sırasında ayrıca vade içeren çekler gerekli kayıt yapılarak, bilançonun alacaklar ve borçlar kalemi içine aktarılmalıdır. (özün önceliği ilkesi gereği). Ertesi dönemin başında alacak kalemi içine aktarılan çekler tekrar “101 Alınan Çekler” hesabına alınır.

Örnek: İşletmenin dönem sonunda elinde bulunan çeklerin 2.000 kısmı 4 ay, 4 milyarlık kısmı ise 2 yıl vadeli.

31.12.2008

121 ALACAK SENETLERİ	2.000	
221 ALACAK SENETLERİ	4.000	
101 ALINAN ÇEKLER		6.000
01.01.2009		
101 ALINAN ÇEKLER	6.000	
121 ALACAK SENETLERİ		2.000
221 ALACAK SENETLERİ		4.000

Hukuken mümkün bulunmamakla birlikte, keşide tarihi ileri ki bir tarih yazılmak suretiyle çeklere vade konulmaktadır. Çok yaygın olarak yapılan bu işlem vadeli çeklerde dönem sonu gerçek değerine indirgenme (reeskont) uygulamasını gündeme getirmektedir.

Vadeli çekler TTK ve SPK mevzuatına göre reeskonta tabi tutulabilmekte ancak reeskont gelir ve gideri VUK açısından cari dönem mali kazancının tespitinde dikkate alınamamaktadır. Ticari kazancın tespitinde dikkate alınan çek reeskont geliri mali kazancın (vergi matrahının) tespitinde ticari kazançtan indirilmeli, çek reeskont gideri de ticari kazançta eklenmelidir.

Cari dönem mali kazancının tespitinde yapılan bu düzeltme reeskont hesaplarının kapatıldığı izleyen takvim yılında da yapılmalıdır. Yani vadeli çeklere ilişkin reeskont faiz gider ve geliri iptalinin bu yıl (iptal işleminin yapıldığı yıl) mali kazancının tespitinde de dikkate alınmaması gerekir.

➔ Yabancı parası üzerinden düzenlenmiş çekler, alındıkları tarihteki kur üzerinden Türk parasına çevrilerek kaydedilir. Bu çekler dönem sonlarında değerlendirme kurları ile değerlendirilerek kayıtlı değer, yabancı para mevcutlarında olduğu gibi, bilanço günündeki değerlerine getirilir.

Örnek: İşletme 20 Temmuz günü 10.000 dolarlık bir çeki alacağına karşılık X Ltd. Şti.'den almıştır. İşletme çeki 28 Temmuz günü tahsil için bankaya vermiştir. Banka aynı gün çekin tahsil edilip işletme hesabına kaydedildiğini bildirmiştir. Çekin alındığında kur 1\$=1-TL iken tahsilinde ise 1\$=1,1-TL şeklinde oluşmuştur.

20.07.2008

101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler	10.000	
120 ALICILAR		10.000

28.07.2008

102 BANKALAR 102.01 X Bankası	11.000	
101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler		10.000
646 KAMBIYO KARLARI		1.000

Örnek: İşletme yıl sonunda sterlin cinsinden bulunan çeklerde 3.000TL olumlu, dolar cinsinden bulunan çeklerde ise 1.000TL olumsuz kur farkı hesaplamıştır.

31.12. ...

101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler 646 KAMBİYO KARLARI	3.000	3.000
--	-------	-------

31.12. ...

656 KAMBİYO ZARARLARI 101 ALINAN ÇEKLER 101.01 Cüzdandaki Çekler	1.000	1.000
--	-------	-------

Örnek: İşletme yurt dışına mal satmış ve 10.000.-\$ tutarında bir çek almıştır. (1\$=1,20.-,dir)

101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.00 Cüzdandaki Çekler 601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS.	12.000	12.000.-
--	--------	----------

Örnek : İşletme daha önce aldığı \$ 10.000 tutarındaki çeki (\$1= 1,30.-) üzerinden Türk parası olarak tahsil etmiştir. Çekin işletme defterlerine kaydedildiği andaki değeri ; \$1= 1,20.-'dür.

100 KASA HS. 101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.50 Cüzdandaki Yabancı Paralı Çekler 646 KAMBİYO KARLARI HS.	13.000.-	12.000.- 1.000.-
---	----------	---------------------

Örnek: İşletme, muhatabı Garanti Bankası olan 123.- TL tutarındaki çeki Kütahya 'da bu banka bulunmadığı için aracı bir banka ile tahsil etmek amacıyla Akbank'a vermiştir.

101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.01Tahsildeki Çekler 101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.00 Cüzdan. Çekler	123.-	123.-
--	-------	-------

Örnek: Üç gün sonra Akbank çekin tahsil edildiğini işletmeye bildirmiştir. Banka bu işlemler için 2.- TL komisyon keserek kalan 121.- TL'yi işletmeye ödemiştir.

100 KASA HS. 653 KOMİSYON GİDERLERİ HS. 101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.01 Tah.Çekler.	121.- 2.-	123.-
---	--------------	-------

Örnek: (A) İşletmesi 57.50 TL ye (% 15 KDV Dahildir.) mal satın almış ve karşılığında portföyünde bulunan aynı değerdeki bir çeki ciro etmiştir.

153 TİCARİ MALLAR HS. 191 İNDİRİLECEK KDV HS. 101 ALINAN ÇEKLER HS. 101.00 Cüzdan. Çekler	50.00.- 7.50.-	57.50.-
--	-------------------	---------

102 Bankalar

Bu hesap işletmece yurtiçi veya yurtdışı banka ve benzeri finans kurumlarına yatırılan ve çekilen paraların izlenmesini kapsar. Bankalar hesabının değerlemesi mukayyet değer (kayıtlı değer) üzerinden yapılır. (VUK.M 281) bankalardaki yabancı para cinsinden mevduatlar ise vergi usul kanununun 280. Maddesine göre dönem sonlarında değerlendirme kuru ile değerlendirilirler. Döviz tevdiat hesaplarına yatırılan ve çekilen yabancı paralar, o tarihteki döviz efektif alış kurları ile değerlendirilerek Türk Parası karşılıkları hesaplara geçilir. İşletmeler döviz tevdiat hesaplarını döviz cinsi miktarı olarak kayıtlarda takip etmelidirler. Bu hesapta meydana gelen olumlu veya olumsuz farklar 646 KAMBİYO KARLARI, 656 KAMBİYO ZARARLARI hesaplarına verilmek suretiyle bu hesabın fiili durumu sağlanmış olur. Muhasebe Uygulama genel tebliğlerine göre işletme tarafından, banka hesapları üzerine keşide olunan çekler 103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-) Hesabına alınıp, çekler ve ödeme talimatları, bankadan alındığında 103 nolu hesaba borç 102 nolu hesaba alacak kaydedilir.

Vadeli Mevduat Hesaplarında Banka Hesabının Durumu

Örnek; İşletme 01/11/2008 tarihinde 3 ay vadeli mevduat hesabı açtırsın
10,000,- TL %60 faizli Önce bankaya para yatırıp hesap açtıralım.

102 BANKALAR	10.000	
102.01 İş Bankası		
102.02.02 237284 nolu vad. Hs.		
100 KASA		10.000

31/12/2008 geldiğinde 2008 takvim yılına ait para bankada ne kadar kaldı 2008 takvim yılını ilgilendiren faiz geliri ne kadar bunu hesaplamak gerekecektir. dönemsellik ilkesi gereği her gelir o dönemin gelir tablosu hesabında gözükmeli ve gelecek aylarda bir nakit oluşacağından bu tutarında bilanço hesabında gözükmesi gerekecektir.

$10,000, *2AY*60/1200= 1,000,-$

181 GELİR TAHAKKUKLARI	1.000	
642 FAİZ GELİRİ		1.000

Bankadaki paranın valör tarihi 02/02/2009 tarihinde dolacaktır, ve faiz istenir hale gelecektir. Bu durumda da

$10,000 TL \ 3AY*60/1200= 1,500, TL$ Olacaktır.

bu tutarın 2009 yılını ilgilendiren kısmı bir aylık tutardır. 500, TL

Toplam Brüt Faiz üzerinden $1500 TL *0,18$ GV kesintisi yapıldı.

102 BANKALAR	1.230	
102.02.02 237284 nolu vad. Hs.		
193 PEŞİN ÖD. VERGİ VE FONLAR	270	
642 FAİZ GELİRİ		500
181 GELİR TAHAKKUKLARI		1.000

Örnek: Banka, işletmenin vadeli hesabına 10.000TL faiz tahakkuk ettiğini bildirmiştir. (Stopaj oranı %10 olarak dikkate alınacaktır)

102 BANKALAR	9.000	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	1.000	
642 FAİZ GELİRLERİ		10.000

Peşin ödenen vergi yıl sonunda Gelir Vergisi veya Kurumlar Vergisinden mahsup edilir. İşletmenin vergi matrahı 20.000TL ise;

Vergi Matrahı 20.000

Hesaplanan Kur. Vergisi (%20)	4.000
Yıl İçinde Tevkifat Yoluyla Ödenen Vergi ...	1.000
Ödenecek Kurumlar Vergisi	3.000

Örnek: 15.10.2006'de açılan vadeli mevduat hesabının vadesi 15.03.2007'de sona eriyor. 31.12.2006'de bu mevduat için 78 günlük bir faiz geliri tahakkuk etmiş olmaktadır. Dönemsellik ilkesi gereği bu gelir 2006 yılı geliri olarak kabul edilir ve aşağıdaki şekilde kayıt yapılır.

31.12. ...

181 GELİR TAHAKKUKLARI	xxx	
642 FAİZ GELİRLERİ		xxx

5228 sayılı Kanunla yapılan değişiklik öncesinde Danıştay kesinleşmemiş gelirlerin bu şekilde hesaplara alınmasını kabul etmemiş ve bu şekilde hesaplanan faiz gelirinin vergi matrahına eklenmesine izin vermemiştir.

Örnek: İşletme 02.12.2008'de 10.000 TL'yi 4 ay vadeli ve %50 faiz oranı ile yatırmıştır. 31.12.2008'de işletmenin yapacağı kayıt aşağıdaki şekilde olacaktır.

$$\text{Faiz Geliri} = \text{Anapara} \times \frac{\text{Vade} \times \text{Faiz Oranı}}{36.500} = \frac{10.000 \times 30 \times 50}{36.500}$$

Faiz Geliri = 410-TL

31.12.2008

181 GELİR TAHAKKUKLARI	410	
642 FAİZ GELİRLERİ		410
642.01 Mevduat Faiz Geliri		

Vade sonunda yapılacak kayıt;

$$\text{Faiz Geliri} = \text{Anapara} \times \frac{\text{Vade} \times \text{Faiz Oranı}}{36.500} = \frac{10.000 \times 121 \times 50}{36.500}$$

Faiz Geliri ≈ 1.658-TL

02.04.2009

102 BANKALAR	1.492,20	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	165,8	
181 GELİR TAHAKKUKLARI		410
642 FAİZ GELİRLERİ		1.248
642.01 Mevduat Faiz Geliri		

Örnek: İşletme 15 Ağustos 2008'de 20.000 doları 6 ay vadeli ve %10 faizli döviz tevdiat hesabına yatırmıştır. Döviz tevdiat hesabının faizi dönem sonunda alınacaktır. (15 Ağustos'ta 1\$ = 50-KURUŞ; 31 Aralık'ta 1\$ = 60-KURUŞ'dir.)

31.12.2008		
102 BANKALAR	2.000	
646 KAMBİYO KARLARI		2.000
20.000 x (60 - 50) = 2.000-		
/		

181 GELİR TAHAKKUKLARI	450,6	
642 FAİZ GELİRLERİ		450,6
$\text{Faiz} = \frac{20.000 \times 10 \times 137}{36.500} \approx 751\$ \times 60 = 450,6$		

Repo işlemleri eskiden menkul kıymetler içinde gösterilmekteydi. 67 seri nolu KVK Genel Tebliği ile bu uygulama kaldırılmış, repo işlemlerinin de vadeli mevduat olarak değerlendirileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle dönem sonu itibarıyla geri dönmeyen repo bedelleri mukayyet bedeli ile bilançonun Bankalar kalemi içinde (vadeli mevduat gibi), dönem sonuna kadar işlemiş faizleri ise Gelir Tahakkukları hesabında gösterilecektir.

103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (–)

İşletmenin üçüncü kişilere bankalardan çekle veya ödeme emri ile yapacağı ödemeler bu hesapta izlenir.

İşleyişi :

Kişilere çek ve ödeme emri verildiğinde hesaba alacak; çek ve ödeme emirlerinin bankadan tahsil edildiği anlaşıldığında bu hesaba borç, bankalar hesabına alacak kaydedilir.

Aktifi düzenleyici pasif karakterli bir hesaptır.

Örnek: İşletme, 10 Temmuz 2008’de satıcılara olan borcuna karşılık 2.000TL’lik bir çek veriyor. Banka, 20 Temmuz’da ödemenin yapıldığını bildiriyor.

10.07.2008		
320 SATICILAR	2.000	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ		2.000
20.07.2008		
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ	2.000	
102 BANKALAR		2.000
/		

Verilen çek ve ödeme emirleri tutarı Banka Mevduatı hesabından büyük ise işletme vadeli çek düzenlemiş denilebilir. İşletmece ileri tarihli çek verilmesi halinde, söz konusu çek tutarları vadeli bir borç olarak “321 BORÇ SENETLERİ” hesabına alınmalı ve dönem sonlarında da reeskont işlemi uygulanmalıdır.

Vadeli çekler TTK ve SPK mevzuatına göre reeskonta tabi tutulabilmekte ancak reeskont gelir ve gideri cari dönem mali kazancının tespitinde dikkate alınmamaktadır. Ticari kazancın tespitinde dikkate alınan çek reeskont geliri mali kazancın (vergi matrahının) tespitinde ticari kazançtan indirilmeli, çek reeskont gideri de ticari kazançta eklenmelidir.

Cari dönem mali kazancının tespitinde yapılan bu düzeltme reeskont hesaplarının kapatıldığı izleyen takvim yılında da yapılmalıdır. Yani vadeli çeklere ilişkin reeskont faiz gider ve geliri iptalinin bu yıl (iptal işleminin yapıldığı yıl) mali kazancının tespitinde de dikkate alınmaması gerekir.

Alınan Çekler Reeskontu → Kanunen Kabul Edilmeyen Gider

Verilen Çekler Reeskontu → Vergiye Tabi Olmayan Gelir

Örnek: İşletme 31.12.2008’de verdiği çekler için 10.000TL reeskont hesaplıyor.

31.12.2008		
322 BORÇ SENETLERİ REESKONTU	10.000	
322.10 Verilen Çekler Reeskontu		
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ		10.000
/		
952 VERGİYE TABİ OLMAYAN GELİR VE MATRAHTAN İND. TUTAR	10.000	
953 VERGİYE TABİ OLMAYAN GELİR ALACAK H.		10.000
/		

Mali karı bulmak için vergiye tabi olmayan gelirleri ticari kazançtan düşmek gerekir.

Ertesi yıl kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2009		
657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ	10.000	
322 BORÇ SENETLERİ REESK. 322.10 Verilen Çekler Rees.		10.000
/		
950 K.K.E.G. VE MATRAHA İLAVE EDİL. TUTAR	10.000	
951 K.K.E.G. VE MATRAHA İLAVE EDİL. TUT. ALAC. H.		10.000
/		

SPK mevzuatına göre vadeli çekler için ve vadesi üç aydan fazla olan ticari alacak ve borçlar için reeskont hesaplanabiliyor.

Değerleme:

Verilen çekler ve ödeme emirleri hesabındaki tutarlar kayıtlı değerleri ile değerlendirilir. Yabancı paralı tutarlar dönem sonlarında değerlendirme kuru ile değerlendirilerek bilanço günündeki değerine getirilir.

Örnek: İşletme 10.05.2008 tarihinde satıcılara olan borcuna karşılık 1\$ = 30KURUŞ iken 10.000 dolarlık bir çek vermiştir. Çekin ödeme tarihinde (15.05.2008) kurun;

a) 1\$ = 35KURUŞ

b) 1\$ = 25KURUŞ

olduğunu varsayarak ve bankanın bu tutardan çeki ödediğini dikkate alarak gerekli kayıtları yapınız.

10.05.2008			
320 SATICILAR		3.000	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ			3.000
Satıcıya Çek Verilmesi			
/			

a) Ödeme tarihinde kurun 1\$ = 35-KURUŞ olması halinde yapılacak kayıt;

15.05.2008			
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ	3.000		
656 KAMBIYO ZARARLARI	500		
102 BANKALAR		3.500	
/			

b) Ödeme tarihinde kurun 1\$ = 25-KURUŞ olması halinde yapılacak kayıt;

15.05.2008			
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ	3.000		
102 BANKALAR		2.500	
646 KAMBIYO KARLARI		500	
/			

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER

Nitelikleri itibariyle hazır değer sayılan;

- Pullar,
- Vadesi Gelmiş Kuponlar,
- Tahsil Edilecek Banka ve Posta Havaleleri,
- Yoldaki Paralar,
- vb. değerleri kapsar.

İşleyişi :

Bu değerler elde edildiğinde hesabın borcuna, elden çıkarıldığında da hesabın alacağına kaydedilir.

- Pullar:

Edindiği posta ve damga pullarını, kullanılıncaya kadar mevcut olarak izleyen işletmelerde (pul tüketimi önemsiz olan işletmelerde satın alınan pullar doğrudan gider yazıldığından bu hesap kullanılmaz) pullar satın alındıklarında alış değerleri üzerinden bu hesaba borç; kullanıldıklarında 7/A seçeneğinde "Genel Yönetim Giderleri"ne, 7/B seçeneğinde damga pulu "Vergi, Resim ve Harçlar"

gider çeşidine, posta pulu ise “Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler” gider çeşidine karşılık bu hesaba alacak yazılır.

Örnek: 10 Mayıs 2008’de işletmede kullanılmak üzere, 2.000TL’lik posta pulu ve 3.000TL’lik damga pulu alınıyor. Mayıs ayı sonu itibariyle posta pulunun 750 TL’lik, damga pulunun ise 1.000TL’lik kısmının kullanıldığı belirleniyor. İşletmenin pulları alım tarihinde ve Mayıs ayı sonu itibariyle yapacağı kayıtlar aşağıdaki şekilde olacaktır.

a) Pullar alındığında;

10.05.2008		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	5.000	
108.01 Posta Pulu 2.000		
108.02 Damga Pulu 3.000		
100 KASA		5.000
/		

b) Pullar kullanıldığında;

7/A Seçeneği

31.05.2008		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	1.750	
770.01 Posta Pulu 750		
770.02 Damga Pulu 1.000		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		1.750
108.01 Posta Pulu 750		
108.02 Damga Pulu 1.000		
/		

7/B Seçeneği

31.05.2008		
793 DIŞARIDAN SAĞLANAN FAY. VE HİZM.	750	
793.01 Posta Pulu 750		
795 VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	1.000	
795.01 Damga Pulu 1.000		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		1.750
108.01 Posta Pulu 750		
108.02 Damga Pulu 1.000		

- Vadesi Gelmiş Kuponlar:

Vadesi gelen kuponların kesildikleri tarihle tahsil edildikleri tarih arasında zaman farkı bulunması halinde, kesilen kuponlar bu hesapta açılacak bir tali hesapta izlenir.

Örnek: İşletme portföyündeki hisse senetlerinin 10.000TL'lik kuponlarını 10 Haziran 2008 günü keserek iştiraki olan şirkete gönderiyor. 20 Haziran 2008 günü bankadan alınan dekonttan iştirakin kupon bedellerini işletmenin banka nezdindeki hesabına yatırdığı öğreniliyor.

10.06.2008		
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER 108.10 Vadesi Gelmiş Kuponlar	10.000	
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GEL.		10.000
20.06.2008		
102 BANKALAR 108 DİĞER HAZIR DEĞERLER 108.10 Vadesi Gelmiş Kuponlar /	10.000	10.000

Değerleme:

Bu hesaba kaydedilen kıymetler kayıtlı değeri üzerinden değerlendirilir. Yabancı para üzerinden olan kıymetler dönem sonunda değerlendirme kuru üzerinden bilanço günündeki değerine getirilir.

→ Henüz bedeli tahsil edilmemiş kredi kartı slipleri "108 Diğer Hazır Değerler" hesabında takip edilir. Bazı kaynaklarda kredi kartı ile yapılan satışlar "127 Diğer Ticari Alacaklar" hesabında izlenmektedir. Ancak bizim görüşümüz kredi kartı ile yapılan satışların 108 nolu hesapta izlenmesi yönündedir.

Örnek: İşletme 1 ve 10 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenmiş Z Raporlarının tetkikinde nakit 1.000, kredili 3.000TL satış yaptığını tespit etmiştir. Toplam 4.000TL'lik satışa KDV Dahil olup KDV oranı %18'dir. Kredili satışların tamamı kredi kartıyla yapılmıştır.

$$\text{KDV Tutarı} = \frac{\text{Tutar} \times \text{KDV Oranı}}{1 + \text{KDV Oranı}} = 4.000 \times \frac{0,18}{1,18} \approx 610,17\text{-TL}$$

/		
100 KASA 108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	1.000 3.000	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR		3.389,83
391 HESAPLANAN KDV		610,17
/		

Örnek; İşletme kredi kartı ile KDV dahil 118,000,- TL lık satış yapmıştır.

108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	118.000	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		100.000
391 HESAPLANAN KDV		18.000

slip bedeli tahsil edilmiş bankaya 8,000 ,- komisyon ödenmiştir.

653 KOMİSYON GİDERLERİ 102 BANKA	8.000 100.000	
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		118.000

11 MENKUL KIYMETLER

Bu grup, faiz geliri veya kâr payı sağlamak veya fiyat değişmelerinden yararlanarak kârlar elde etmek amacı ile geçici bir süre elde tutulmak üzere alınan hisse senedi, tahvil, hazine bonosu, finansman bonosu, yatırım fonu katılma belgesi, kâr-zarar ortaklığı belgesi, gelir ortaklığı senedi gibi, menkul kıymetler ile bunlara ait değer azalma karşılıklarının izlenmesi amacıyla kullanılır. Bu grup aşağıdaki hesaplardan oluşur.

110 HİSSE SENETLERİ

111 ÖZEL KESİM TAHVİL, SENET VE BONOLARI

112 KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI

118 DİĞER MENKUL KIYMETLER

119 MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)

110 HİSSE SENETLERİ

İşletmenin geçici olarak elde tuttuğu, yatırım amaçlı olmayan hisse senetleri bu hesapta izlenir.

Örnek: İşletme 12 Nisan 2006’de 2 ay içerisinde alacağı bir duran varlığa ait nakdini, bu sürede değerlendirmek üzere Akbank’a verdiği talimatla tanesi 10 liradan 30.000 adet Anadolu Hayat hisse senedi alıyor. Bankanın komisyonu 500-TL’dir. Hisse senetleri daha sonra 10 Haziran 2006’da 12.100.-TL’den satılıyor. Bankanın aldığı satış komisyonu 550-TL’dir.

12.04.2006		
110 HİSSE SENETLERİ	300.000.	
653 KOMİSYON GİDERLERİ	500	
653.01 Hisse senedi alış komisyonu		
102 BANKALAR		300.500
10.06.2006		
102 BANKALAR	362.450	
653 KOMİSYON GİDERLERİ	550	
653.02 Hisse senedi satış komisyonu		
110 HİSSE SENETLERİ		300.000
645 MENK. KIYM. SATIŞ KARLARI		63.000
/		

Hisse senetleri için ayrılan değer düşüklüğü karşılığı “kanunen kabul edilmeyen gider” sayılmaktadır. Tersine hisse senedinin değerleme gününde ortaya çıkan değer artışları kanuna göre “vergiye tabi olmayan gelir” olarak kabul edilir. (Eğer mükellefler enflasyon düzeltmesi uyguluyorsa hisse senetlerini TEFE oranındaki artışa göre değerlemek zorundadırlar)